

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Навчально-науковий юридичний інститут

**Кафедра конституційного, міжнародного
та адміністративного права**

Любомир ЗІНИЧ

**ВІЙСЬКОВА ТА АЛТЕРНАТИВНА (НЕВІЙСЬКОВА) СЛУЖБА В
УКРАЇНІ**

**методичні вказівки для підготовки до практичних занять здобувачів
магістерського рівня освіти заочної форми навчання**

м. Івано-Франківськ, 2023

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол №1 від 28 серпня 2023 р.

Затверджено науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол ____ від «__» _____ 2023 р.)

Любомир ЗІНИЧ Військова та альтернативна (невійськова) служба: *методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів магістратури заочної форми навчання*. Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 13с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів.

В посібнику викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, практичні завдання для перевірки знань. До кожної теми поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 31.08.2023 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Зінич Л.В., 2023

© ПНУ ім. В. Стефаника, 2023 р.

ВСТУП

Вивчення навчальної дисципліни «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні» є складовою частиною спеціальної підготовки студентів-магістрів спеціальності «Право».

Навчальна дисципліна «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні» має метою долучитись до підготовки фахівців з військового права та передбачає опанування студентами – магістрантами:

- теоретичних основ організації та діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань;
- теоретичних основ конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;
- загальних засад проходження в Україні військової служби;
- теоретичних основ підготовки громадян України до військової служби;
- теоретичних основ приписки громадян України до призовних дільниць;
- теоретичних основ та особливості прийняття на військову службу та проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства;
- загальних засад проходженням альтернативної (невійськової) служби;
- засад щодо правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту вітчизни.

Особливу увагу звертається на вивчення законодавчих положень проходження в Україні військової служби альтернативної (невійськової) служби.

Однією з найважливіших форм навчального процесу є семінарські заняття, які дають можливість студентами – магістрантами спеціальності «Право» значно розширити і поглибити опанування курсу шляхом

вивчення додаткової літератури і законодавчих та інших нормативно-правових актів. Отже, семінарські заняття проводяться з метою сприяння ефективному засвоєнню студентами курсу «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні», виробці у студентів вміння користуватися спеціальною юридичною літературою, законами та іншими нормативно-правовими актами, виробленню навичок аналітичного підходу до прийняття рішень з конкретних правових ситуацій, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

На семінарські заняття виносяться основні питання програмних тем навчального навчальної дисципліни. В ході підготовки до семінару студент повинен ознайомитися з планом семінарського заняття, прочитати конспект лекцій з теми семінару і відповідні розділи підручника, ознайомитись з рекомендованою літературою, опрацювати відповідний нормативно-правовий матеріал, який бажано законспектувати. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання практичного завдання, його обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті з посиланням на конкретні статті відповідних законодавчих актів України. Питання курсу «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні», які не виносяться на семінарські заняття, вивчаються студентами самостійно.

При підготовці до виступу на семінарі, студентам рекомендується скласти докладний план або тези виступу, якими можна користуватись під час виступу. Під час виступу дуже важливо вміти посылатися на відповідні статті Конституції України, закони, спиратись на теоретичні положення з теорії і практики організації і функціонування Міністерства оборони України, на існуючу практику організаційного, правового, фінансового і матеріального забезпечення необхідного для виконання повноважень Міністерства оборони України, аналіз фактів, що характеризують конституційно-правові відносини в його системі в цілому, а також в конкретних регіонах, областях, районах, містах, селах, робити узагальнення, висновки, вміти критично відноситись до положень, які даються в спеціальній літературі.

Обговорення питань на семінарському занятті ведеться у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді і

виступи всіх учасників семінару і має право виступити з доповненням, або виправленням відповідей попередніх виступаючих.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

а)знати:

- стан основних проблем організації та діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань;
- теоретичних основ конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;
- загальні засад проходження в Україні військової служби;
- теоретичних основ підготовки громадян України до військової служби;
- теоретичних основ щодо приписки громадян України до призовних дільниць;
- теоретичних основ та особливостей прийняття на військову службу та проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства;
- загальних засад проходженням альтернативної (невійськової) служби;
- засад щодо правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни.

Опанувавши основи навчальної дисципліни «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні», студент повинен **вміти**:

- використовувати дані навчальної дисципліни «Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні» у вирішенні професійних завдань;
- орієнтуватися в системі військової сфери в Україні;
- тлумачити чинне військово-правове законодавство;
- правильно застосовувати норми Конституції України, інших військово-правових актів для вирішення практичних ситуацій.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.

ТЕМА 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ

Законність є правовою основою правопорядку та військової дисципліни. «Військова дисципліна – це бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил встановлених військовими статутами та іншим законодавством України. Військова дисципліна ґрунтується на усвідомленні військовослужбовцями свого військового обов'язку, відповідальності за захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, на їх вірності Військовій присязі».

На основі вивчення матеріалу семінарського заняття студенти повинні вивчити що таке законність у Збройних Силах України, її основні принципи та гарантії, форми забезпечення, контроль за діяльністю військових формувань, звернення та скарги військовослужбовців.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

- 1. Законність, основні принципи та гарантії, форми забезпечення.**
- 2. Контроль за діяльністю військових формувань.**
- 3. Звернення та скарги військовослужбовців, їх особливості.**
- 4. Корупція, суб'єкти корупційних діянь, відповідальність.**

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Поясніть співвідношення понять: законність; правопорядок; гарантії законності.

2. Поясніть право направляти письмові звернення або особисто звертатися до посадових осіб, органів військового управління та інших державних органів.

3. Назвіть суб'єктів та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією у Збройних Силах?

Практичне завдання:

1. Заповніть таблицю «Класифікація юридичних гарантій законності у Збройних Силах України»:

Критерії класифікації юридичних гарантій законності	Види юридичних гарантій
За безпосередніми цілями	
За суб'єктами застосування юридичних гарантій	
За видами юридичної діяльності	
За статусом у правовій системі	

Література та нормативно-правові акти (до теми №2):
2-3,5, 9, 11-16.

ТЕМА 3. ВІЙСЬКОВИЙ ОBOB'ЯЗОК В УКРАЇНІ. КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ

Військовий обов'язок, військова повинність - встановлений законом обов'язок населення нести військову службу у збройних силах своєї країни. Вимога розпочати таку службу називається призовом. Зазвичай призову підлягають громадяни даної держави чоловічої статі, які досягли певного встановленого законом віку, який називається призовним віком. Від призваного вимагається прослужити у війську протягом певного встановленого законом строку (зазвичай від кількох місяців до 3 років), а в разі оголошення мобілізації — повторно

приєднатися до війська або продовжувати службу після закінчення цього строку.

Необхідно вивчити, що таке військовий обов'язок, виконання військового обов'язку, порядок приписки громадян до призовної дільниці, підстави для відстрочки та звільнення від призову на військову службу.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

1. **Військовий обов'язок: мета та складові.**
2. **Виконання військового обов'язку.**
3. **Припис громадян до призовних дільниць.**
4. **Відстрочки та звільнення від призову на військову службу.**

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Що включає військовий обов'язок?
2. Хто такі допризовники?
3. На які категорії поділяються громадяни України щодо військового обов'язку?
4. Поясніть поняття військової служби.

Практичне завдання:

1. Розв'яжіть задачу:

Сергій Ковальчук є громадянином України та досяг віку 18 років. Він недавно закінчив школу та отримав повістку на призов до Збройних Сил України. Сергій єдиний син у родині, його батько помер під час аварії, тож він має забезпечувати матір та молодшу сестру фінансово.

Сергій хоче дізнатися свої права та можливості в контексті призову до військової служби, оскільки він боїться, що його від'їзд може

негативно вплинути на добробут його родини. Він також хоче зрозуміти, чи існують законні способи відкладення служби або альтернативи військовій службі.

Література та нормативно-правові акти (до теми №3):
2-3, 9, 11-20.

ТЕМА 4. ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В УКРАЇНІ І ПОРЯДОК ЇЇ ПРОХОДЖЕННЯ

Військова служба в Україні організується з дотриманням конституційної вимоги про відокремлення церкви і релігійних організацій від держави. Організація підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу здійснюється міськими (районними) державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з міськими (районними) військовими комісаріатами.

У процесі вивчення цієї теми студенти повинні оволодіти знання щодо поняття військової служби її проходження як солдатами, сержантами і старшинами, так і особами офіцерського складу, проходження військової служби в резерві і запасі, особливості проходження служби іноземцями та особами без громадянства

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (2 ГОД).

Питання для обговорення:

- 1. Військова служба її особливості, категорії військовослужбовців.**
- 2. Проходження строкової військової служби.**
- 3. Проходження військової служби за контрактом.**
- 4. Проходження військової служби особами офіцерського складу.**
- 5. Проходження служби у військовому резерві.**
- 6. Проходження військової служби в запасі.**

7. Проходження зборів військовозобов'язаними та резервістами.

Форма контролю – семінар

Контрольні питання:

1. Назвіть особливості військової служби.
2. Назвіть категорії військовослужбовців та встановлені для них законом військові звання.
3. Яким документом визначається закінчення військової служби?
4. Які військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби?
5. Опираючись на чинне законодавство назвіть строки військової строкової служби.
6. Назвіть строки проходження військової служби солдатами, сержантами і старшинами за контрактом.
7. Назвіть строки проходження військової служби офіцерським складом.
8. Термін перебування військовослужбовців у запасі.

Практичне завдання:

1. Розв'яжіть задачу:

Максим Кравчук - молодий чоловік, який нещодавно закінчив вищий навчальний заклад. Він був здоровим і активним студентом, але отримав відомості, що його відправляють на військову службу в Збройних Силах України. Максим занепокоєний, оскільки він має намір продовжувати кар'єру у науковій сфері, і військова служба може перешкодити його планам.

Максим хоче з'ясувати свої права та обов'язки в контексті військової служби в Україні, можливість відкладення чи звільнення від служби, а також процедуру проходження служби у випадку наміру зосередитися на науковій кар'єрі.

Питання:

1. Які права та обов'язки має Максим Кравчук в контексті призову на військову службу в Збройних Силах України?

2. Чи існує можливість для Максима відкласти військову службу або звільнитися від неї з урахуванням його кар'єрних планів? Які юридичні підстави для цього існують?

3. Яким чином проходить військова служба в Україні? З якими етапами та строками служби потрібно ознайомити Максима?

4. Які можливі наслідки для Максима Кравчука, якщо він відмовиться від військової служби без законних підстав?

Література та нормативно-правові акти (до теми №4):

2-3,5, 9, 11-16.

Література:

1. Братовський В.М. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 2020. - 204 с. URL: <http://surl.li/kophg>

2. Мосейко А.Г., Негодченко В.О. Актуальні проблеми публічного адміністрування вітчизняною сферою національної безпеки: Монографія. - Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2021. 194 с. URL: <http://surl.li/kopmc>

3. Журавльов М.В., Мулява В.Д. Організація військово-соціальної роботи у Збройних Силах України: основні проблеми становлення та удосконалення в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», вип. 1 (44), 2021. С.72-79. URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/232455/234049>

4. Матющенко С.С. Об'єкт і предмет підготовки кадрів для Збройних Сил України. Юридична наука №1 (103) / 2020. Том 2. С.106-112 URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/618/588>

5. Воловик В.О. Проблемні питання співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву. Електронне наукове видання «Аналітично - порівняльне

правознавство». 2022 (2). С.129-131 URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/26.pdf>

6. Зінич Л.В. Інформаційна безпека Естонії: досвід для України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 50. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2019, С.26-38.

7. Зінич Любомир Васильович Правові засади взаємодії громадянського суспільства та держави у забезпеченні інформаційної безпеки. *Інформаційна безпека в сучасному світі та її вплив на конституційний лад в Україні: теорія і практика: матеріали всеукраїнської конференції* (м. Івано-Франківськ, 20 червня 2019 року). Упорядник В.І. Розвадовський. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. С.32-36.

8. Зінич Любомир Васильович Правові способи забезпечення прав людини у сучасних умовах: загальний огляд. *Актуальні проблеми правового забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні: теорія та практика: матеріали круглого столу* (м. Івано-Франківськ 26 червня 2018 року) упорядник В.І. Розвадовський / Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. С.32-35.

Нормативно-правові акти:

9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

10. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року №2232-ХІІ ;

11. Закон України «Про оборону» від 06.12.1991 № 1932-ХІІ;

12. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 № 1934- ХІІ (в редакції Закону № 2019-ІІІ від 05.10.2000);

13. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-ХІІ (в редакції Закону № 2435-ІV від 02.03.2005);

14. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12 грудня 1991 року №1975-ХІІ.

15. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2013 року «Про Державну комплексну програму реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року»: Указ Президента України від 02.09.2013 р. № 479/2013

16. Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом: постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2002 р. № 352 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 13. – Ст. 656.

17. [Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без \[...\]](#)
Президент України; Указ, Положення, Форма типового документа від 10.06.2016 р. № 248/2016.

18. Про затвердження нормативно-правових актів щодо застосування Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» Кабінет Міністрів України; Постанова від 10.11.1999 р. № 2066.

Інформаційні ресурси:

19. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

20. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>

21. Президент України <http://www.president.gov.ua/>

22. Міністерство оборони України <http://www.mil.gov.ua/>

23. Рада національної безпеки і оборони України
<http://www.rnbo.gov.ua/>

24. Івано-Франківська обласна державна адміністрація
<http://www.if.gov.ua/>